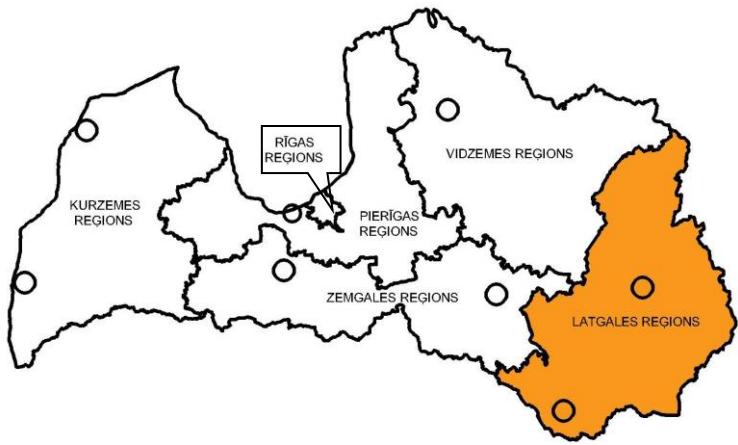

Latgales reģiona veselības profils

2014

Iedzīvotāju skaits: 283 909

Īpatsvars no visiem Latvijas iedzīvotājiem: 14%

Iedzīvotāju dabiskā kustība: dzimuši 2453 cilv., miruši 4874 cilv., starptautiskā migrācija: -1629 cilv.

Dzimstība uz 1000 iedzīvotāju: 8,6

Jaundzimušo paredzamais mūža ilgums: 72,3 gadi

Vidējā mēneša darba bruto: 564 euro

Pozitīvi

- ✓ Zemāks plānotu ķeizargriezienu īpatsvars dzemdībās
- ✓ Zemi saslimstības rādītāji ar tuberkulozi, STI, HIV un AIDS
- ✓ Zemāki saslimstības rādītāji ar ērču pārnēsātajām slimībām – Laimas slimību un ērču encefalītu
- ✓ Lielāks to respondentu īpatsvars, kuri pēdējos trīs gados kaut reizi ir bijuši pie savu ģimenes ārsta uz bezmaksas profilaktisko pārbaudi
- ✓ Lielāks to (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā veselības apsvērumu dēļ ir mainījuši uztura un citus paradumus

Izaicinājumi

- ✓ Augstākā perinatālā un zīdaiņu mirstība
- ✓ Zemāks veselības pašvērtējums
- ✓ Augstākā mirstība no SAS
- ✓ Augstāka saslimstība un mirstība no kuņķa vēža
- ✓ Augstākā mirstība no ārējiem nāves cēloniem
- ✓ Augstākā mirstība no pašnāvībām
- ✓ Augstāka saslimstība un mirstība no cukura diabēta
- ✓ Augstākā mirstība no gremošanas sistēmas slimībām
- ✓ Augstākais potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs
- ✓ Augstāks iedzīvotāju īpatsvars ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem
- ✓ Augstāks saslimstības rādītājs ar jaunatklātu hronisku C hepatītu
- ✓ Augstāks abortu relatīvais skaits
- ✓ Zemāks ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem uz 1 iedz.
- ✓ Augstāks iedzīvotāju īpatsvars, kuriem ir sliktāki veselības paradumi – zemāka fiziskā aktivitāte, neveselīgāki ēšanas paradumi
- ✓ Augstākais iedzīvotāju īpatsvars ar lieko svaru un aptaukošanos

Latgales reģions: Aglonas novads; Baltinavas novads; Balvu novads; Ciblas novads; Dagdas novads; Daugavpils; Daugavpils novads; Ilūkstes novads; Kārsavas novads; Krāslavas novads; Līvānu novads; Ludzas novads; Preiļu novads; Rēzekne; Rēzeknes novads; Riebiņu novads; Rugāju novads; Vārkavas novads; Viļakas novads; Viļānu novads; Zilupes novads.

Tabulā attēloti veselību raksturojoši rādītāji **2014. gadā** Latgales reģionā salīdzinājumā ar vidējiem rādītājiem valstī. Zem tabulas atrodams rādītāju aprēķina skaidrojums. Vienkāršākai uzskatei izmantoti simboli un krāsas:

- Rādītājs ir augstāks nekā vidēji valstī
- Rādītājs ir zemāks nekā vidēji valstī
- Rādītājs būtiski neatšķiras no vidējā rādītāja valstī

- sarkana – negatīvs rādītājs
- zaļš – pozitīvs rādītājs
- oranžs – neitrāls rādītājs

		Rādītājs	Latgales reģionā	Vidēji Latvijā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Iedzīvotāji					
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	1	Demogrāfiskās slodzes līmenis	600	598	○
	2	Bērnu proporcija populācijā (0-14 g.v.), %	13,4	14,8	●
	3	Senioru proporcija populācijā (65+ g.v.), %	20,3	19,2	●
	4	Dzimstība	8,6	10,9	●
	5	Jaundzimušo paredzamais mūža ilgums	72,3	74,5	●
	6	Vidējā mēneša darba alga bruto (EUR)	564	834	●
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	7	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri savu veselību vērtē kā labu vai diezgan labu	53,2	62,5	●
	8	Saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem	636	573	●
	9	Vecuma standartizētā saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem	599	573	○
	10	Diabēta pacientu relatīvais skaits	5055	4264	●
	11	Iedzīvotāju ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem relatīvais skaits	5945	4245	●
	12	Pirmreizēji reģistrēto pacientu ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem relatīvais skaits	378	293	●
	13	Pirmreizēji ārstēto narkoloģisko pacientu relatīvais skaits*	19,5	23,2	●
	14	Saslimstība ar tuberkulozi	27	30	●
	15	Saslimstība ar HIV/AIDS	3,9/1,8	17,4/8,5	●/●
	16	Saslimstība ar STI	63	125	●
	17	Saslimstība ar jaunatklātu hronisku C hepatitu	91	86	●
	18	Saslimstība ar Laimas slimību/ērču encefalītu	15,9/4,2	23,5/8,7	●/●
	19	Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri vakcinējušies pret ērču encefalītu	20,1	23,8	●
	20	Dzemdētāju īpatsvars, kurām grūtnieču aprūpe uzsākta līdz 12. gr. nedēļai	92	94	○

Piezīmes: 1 Darbspējas vecumu nesasniegušo un pārsniegušo personu skaits vidēji uz 1000 personām darbspējas vecumā 2014.g. sākumā; 2-3 Procentos no visiem iedzīvotājiem; 4 Uz 1000 iedzīvotāju; 5 2013.gads; SPKC aprēķini, izmantojot PVO izstrādāto ANACod rīku; 6 Pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50; 7 Īpatsvars procentos no aptaujātajiem 15-64 gadus veciem Latvijas iedzīvotājiem; 8-9 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 9 Rādītāju neietekmē iedzīvotāju vecuma struktūra reģionos, līdz ar to rādītājs precīzāk ataino onkoloģisko slimību slogu noteiktā reģionā; 10 Uz 100 000 iedzīvotāju, gada beigās; 11-12 Diagnозes F00-09; F20-98 (SSK-10), uz 100 000 iedzīvotāju; 13 Diagnозes F11-16, F18-19 (SSK-10), uz 100 000 iedzīvotāju, gada beigās; *kopš 2013.gada ir mainījusies narkoloģisko pacientu reģistrācijas kārtība; 14-18 Jaunie gadījumi, uz 100 000 iedzīvotāju; 16 Gonokoka infekcija, ano/genitālās herpesvīrusu infekcija, uro/genitālā hlamidioze, sifiliss; uz 100 000 iedzīvotāju; 19 Īpatsvars procentos no aptaujātajiem 15-64 gadus veciem Latvijas iedzīvotājiem; 20 Īpatsvars procentos no visām dzemdētājām.

Datu avoti: 1-4 CSP; 5 SPKC; 6 CSP; 7 Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, SPKC; 8-13 PREDA, SPKC; 14-18 VISUMS, SPKC; 19 Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, SPKC; 20 Pārskats par antenatālo aprūpi, abortiem un kontracepciju, SPKC.

Tabulas turpinājums Nr. 1

	Rādītājs	Latgales reģionā	Vidēji Latvijā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Veselības un veselības aprūpes rādītāji	21 Dzīvi dzimušie ar zemu dzimšanas svaru (zem 2500 g.), %	4,9	4,4	◐
	22 Plānotu/akūtu ķeizargriezienu īpatsvars no visiem dzemdību veidiem, %	6,6/10,9	9,2/11,2	◐/◑
	23 Mākslīgo abortu relatīvais skaits	323	248	↑
	24 Ārstu relatīvais skaits	21	35	◐
	25 Ģimenes ārstu, internistu un pediatru relatīvais skaits	8,5	9,7	◐
	26 Ginekologu, dzemdību speciālistu relatīvais skaits	1,4	2	◐
	27 Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem uz 1 iedzīvotāju/t.sk. mājas vizītes	5,4/0,13	5,9/0,15	◐/◐
	28 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā apmeklējuši ģimenes ārstu	68,5	73	◐
	29 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējos trīs gados kaut reizi bijuši pie sava ģimenes ārsta uz bezmaksas profilaktisko pārbaudi	28,7	23	◐
	30 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri ir apmierināti (pilnībā vai daļēji) ar savu ģimenes ārstu	88	91	◑
	31 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā ir apmeklējuši zobārstu	54	52	◑
	32 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri saņem invaliditātes pensiju	8,1	6,9	◐
Veselību ietekmējošie paradumi	33 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri pēdējā gada laikā veselības apsvērumu dēļ ir mainījuši uztura un citus paradumus	49	43,5	◐
	34 Ikdienas smēķētāju (15-64 g.v.) īpatsvars	29,2	36,1	◐
	35 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri reizi mēnesī un biežāk lieto sešas alkohola devas vienā iedzeršanas reizē	14,3	15,2	◐
	36 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars ar pietiekošu fizisko aktivitāti	8,1	9,9	◐
	37 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri gatavam ēdienam mēdz pievienot sāli	68	61,5	◐
	38 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuri svaigus dārzenus pagājušās nedēļas laikā lietojuši katru dienu	10	36,6	◐
	39 Respondentu (15-64 g.v.) īpatsvars, kuriem ir liekais svars vai aptaukošanās (ĶMI virs 25)	63,3	54,6	◐

Piezīmes: 21 Īpatsvars procentos no visiem dzīvi dzimušajiem; 22 Īpatsvars procentos no visām dzemdībām (spontānas, plānots ķeizargrieziens, akūts ķeizargrieziens); 23 Uz 1000 dzīvi dzimušajiem; 24 Ārstu skaits bez zobārstiem, ar stažieriem un rezidentiem, uz 10 000 iedzīvotāju; 25-26 Uz 10 000 iedzīvotāju; 27 Uz 1 iedzīvotāju; 28-39 Īpatsvars procentos no aptaujātajiem 15-64 gadus veciem Latvijas iedzīvotājiem; 36 Respondentu īpatsvars %, kuri 4 reizes nedēļā un biežāk veic vismaz 30 minūšu ilgus fiziskos vingrojumus līdz vieglam elpas trūkumam vai svīšanai; 39 Ķermeņa masas indekss aprēķināts pēc mērītā svara un auguma.

Datu avoti: 21 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 22 Jaundzimušo reģistrs, SPKC; 23 Pārskats par antenatālo aprūpi, abortiem un kontracepciju, SPKC; 24-26 Pārskats par iestādes personālu, SPKC; 27 Pārskats par ārstniecības iestādes darbību, SPKC; 28-39 Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, SPKC.

Tabulas turpinājums Nr. 2

	Rādītājs	Latgales reģionā	Vidēji Latvijā	Pozīcija pret vidējo rādītāju valstī
Mirstība	40 Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	1022	806	①
	41 Vecuma standartizētā mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām	954	806	①
	42 Mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām, vecuma grupā 0-64 gadi	219	153	①
	43 Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem	316	300	○
	44 Vecuma standartizētā mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem	296	300	○
	45 Mirstība no ļaundabīgajiem audzējiem, vecuma grupā 0-64 gadi	131	108	①
	46 Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	118	93	①
	47 Vecuma standartizētā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem	114	93	①
	48 Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem, vecuma grupā 0-64 gadi	107	83	①
	49 Mirstība no diabēta	29	25,2	①
	50 Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām	65	49,7	①
	51 Perinatālā mirstība	10,3	7,3	①
	52 Zīdaiņu mirstība	6,5	3,9	①
	53 Potenciāli zaudētie mūža gadi līdz 64 g.v.	727	579	①

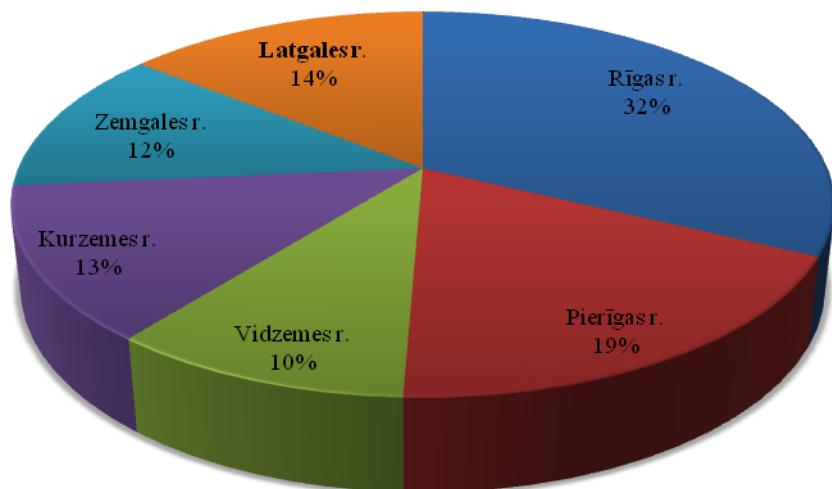
Piezīmes: **40-50** Uz 100 000 iedzīvotāju attiecīgā vecuma grupā; **41,44,47** Rādītāju neietekmē iedzīvotāju vecuma struktūra reģionos, līdz ar to rādītājs precīzāk ataino minēto slimību slogu noteiktā reģionā; **51** Uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušo; **52** Uz 1000 dzīvi dzimušo; **53** Uz 10 000 iedzīvotāju vecuma grupā 0-64 gadi.

Datu avoti: **40-53** Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC.

Situācijas apraksts

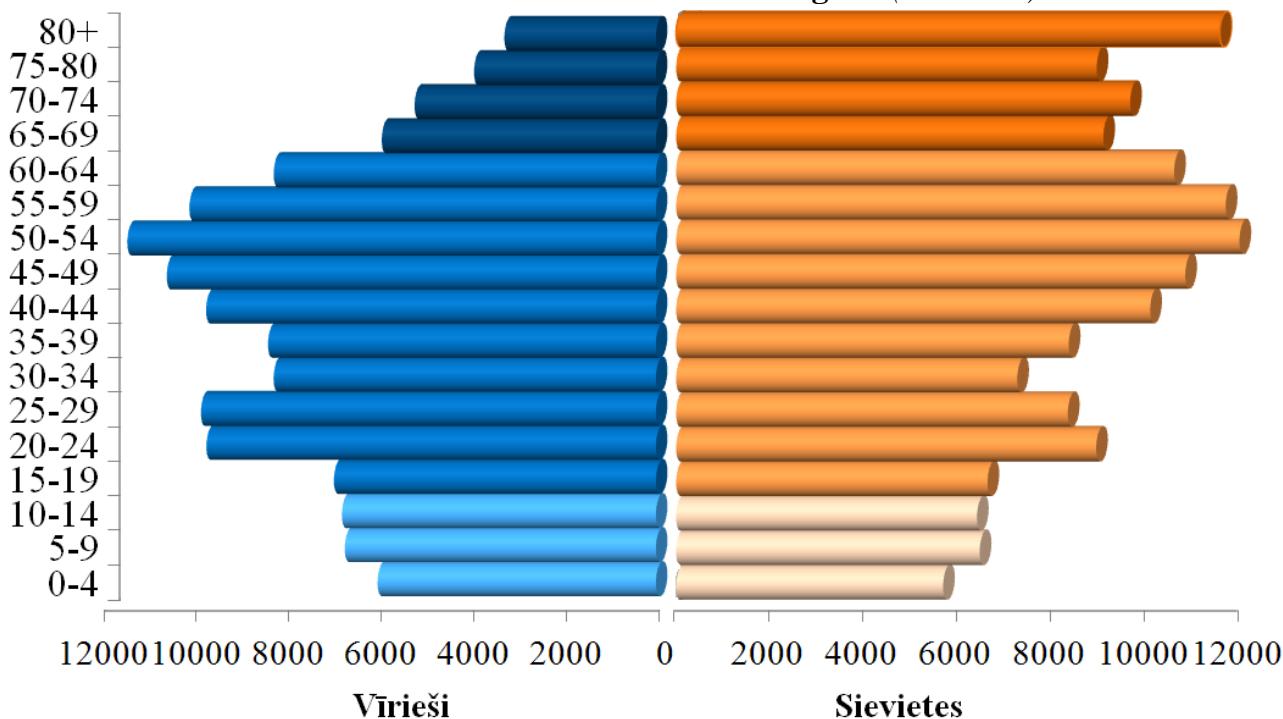
2014. gadā Latvijā dzīvoja 1,99 miljoni pastāvīgo iedzīvotāju, 284 tūkstoši jeb 14% no tiem dzīvo Latgales reģionā (skat. attēlu). Latgales reģionā uz 1 km² dzīvo 20 cilvēki, kamēr vidēji Latvijā 31 iedzīvotājs uz 1 km². Latgales reģionā ietilpst 14 pilsētas, divām no tām – Daugavpilij un Rēzeknei piešķirts republikas pilsētas nozīmes statuss.

Latvijas iedzīvotāju skaita īpatsvars pa reģioniem 2014. gadā, % (CSP dati)

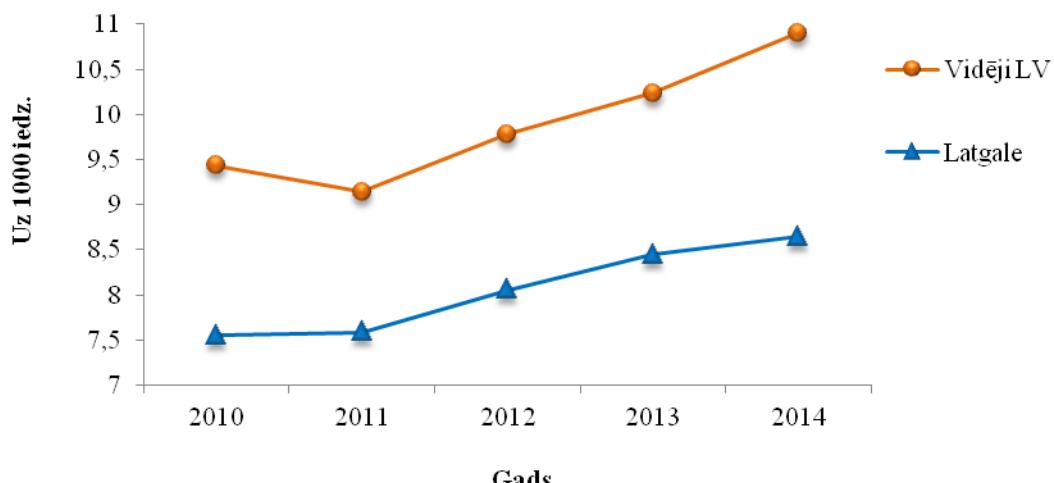
66% Latgales iedzīvotāju ir darbspējas vecumā, 13,4% iedzīvotāju ir bērni un pusaudži līdz darbspējas vecumam, bet 20,3% – iedzīvotāji virs darbspējas vecuma; 46,2% vīrieši, 53,8% – sievietes. Salīdzinoši lielais gados vecu iedzīvotāju īpatsvars (vidēji Latvijā 19,2%, kas arī uzskatāms par augstu) ietekmē arī iedzīvotāju veselības rādītājus un iedzīvotāju vajadzības no veselības aprūpes sistēmas.

Latgales reģiona pastāvīgo iedzīvotāju vecuma un dzimuma struktūra 2014. gadā (CSP dati)

Jaundzimušo skaits Latgales reģionā pieaug, sasniedzot 2453 jaundzimušos 2014.g. jeb 8,6 uz 1000 iedz., dzimstībai saglabājoties zemākai nekā vidēji Latvijā (10,9). Latgales reģionā ir zemākais **jaundzimušo paredzamais mūža ilgums**, 2013.g. 72,3 gadi (vīr. 66,9 gadi, siev. 77,7 gadi), par 2,2 gadiem atpaliekot no Latvijas vidējā rādītāja (2013.g. 74,5 gadi).

Dzimstība, uz 1000 iedzīvotāju (CSP dati)

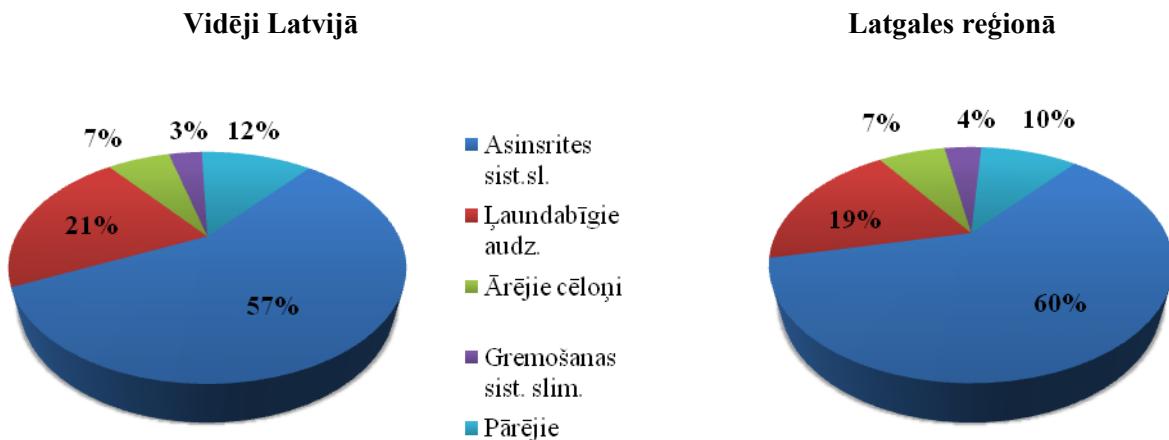
Līdz 12. grūtniecības nedēļai **uzsākta grūtnieču aprūpe** 2014.g. Latvijā bija 94% dzemdētāju, Latgales reģionā šis rādītājs bija nedaudz zemāks – 92%, iepriekšējos gados zem 90%, 2012.g. – pat 81,5%. Latgales reģionā reģistrēts zems **ķeizargriezienu īpatsvars** dzemdībās Latvijā – 17,5% (LV 20,4%), t.sk., 6,6% ir plānoti ķeizargriezieni, bet 10,9% - neplānoti, kamēr vidēji Latvijā – attiecīgi 9,2% un 11,2%. Dzīvi dzimušo **jaundzimušo īpatsvars ar zemu dzimšanas svaru** zem **2500 gr.** Latgales reģionā ir 4,9% (vid. LV 4,4%).

Perinatālā mirstība (nedzīvi dzimušie un pirmajā dzīves nedēļā mirušie) Latgales reģionā ir augstākā Latvijā, 2014.g. par 37% pārsniedzot vidējo rādītāju valstī (vid. LV 7,3; Latgalē 10,0 uz 1000 dzīvi un nedzīvi dzimušo), un par 80% pārsniedzot perinatālās mirstības rādītāju Vidzemes reģionā, kur 2014.g. reģistrēta zemākā perinatālā mirstība (5,6). Arī **zīdainu mirstība** (līdz 1 gada vecumam) Latgales reģionā ir augstākā Latvijā, 2014.g. par 67% pārsniedzot vidējo rādītāju valstī, sasniedzot 6,5 gad. uz 1000 dzīvi dzimušajiem (vid. LV 3,9).

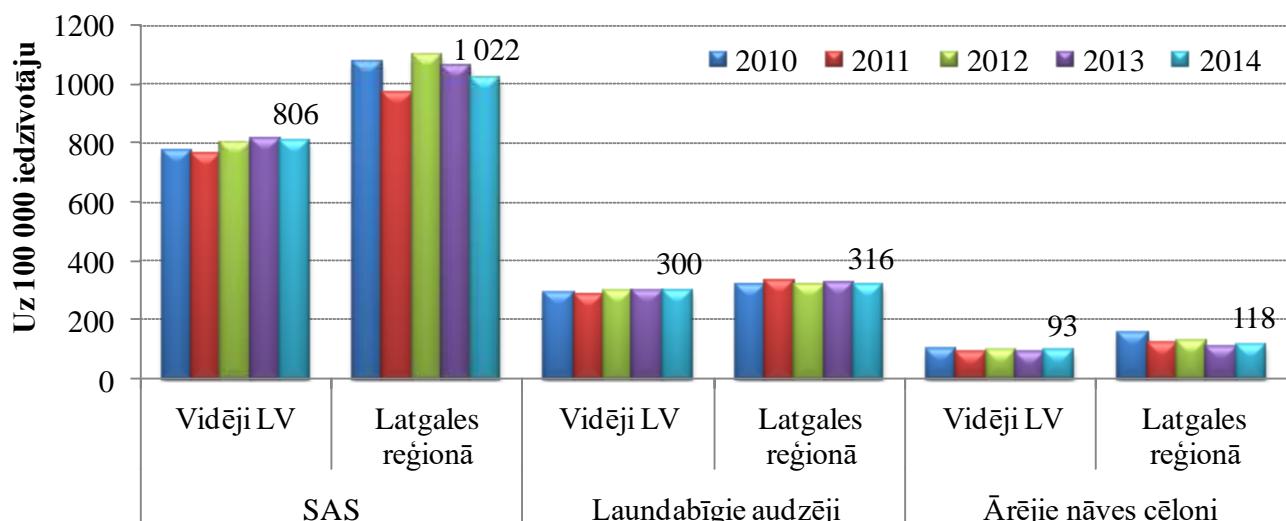
Iedzīvotāju veselību un veselības aprūpi raksturojošie rādītāji

Galvenie nāves cēloņi Latgales reģionā ir līdzīgi kā Latvijā kopumā – sirds un asinsvadu sistēmas slimības (2014.g. 60% no visiem mirušajiem, vecumā līdz 64 gadiem – 39% no visiem mirušajiem), ļaundabīgie audzēji (2014. g. 19%, vecumā līdz 64 gadiem – 23% no visiem mirušajiem) un ārējie nāves cēloņi (2014. g. 6,9%, vecumā līdz 64 gadiem – 19% no visiem mirušajiem).

Galvenie nāves cēloņi 2014. gadā, īpatsvars procentos

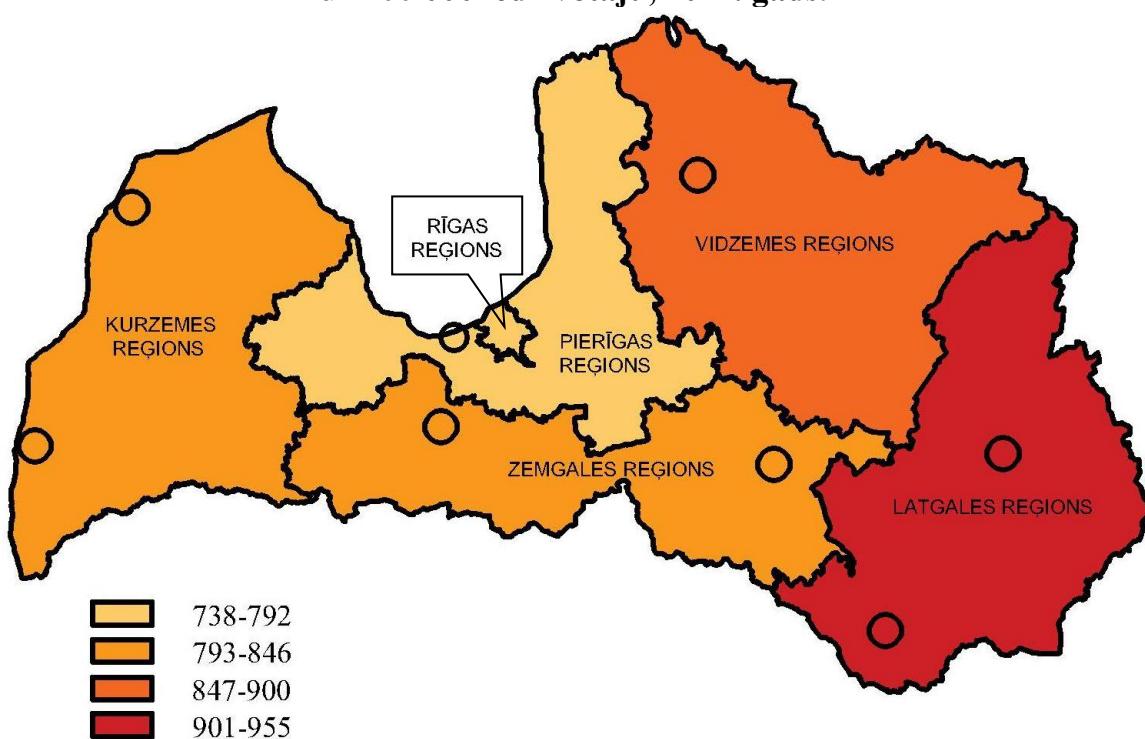

Mirstība galveno nāves cēloņu grupās 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

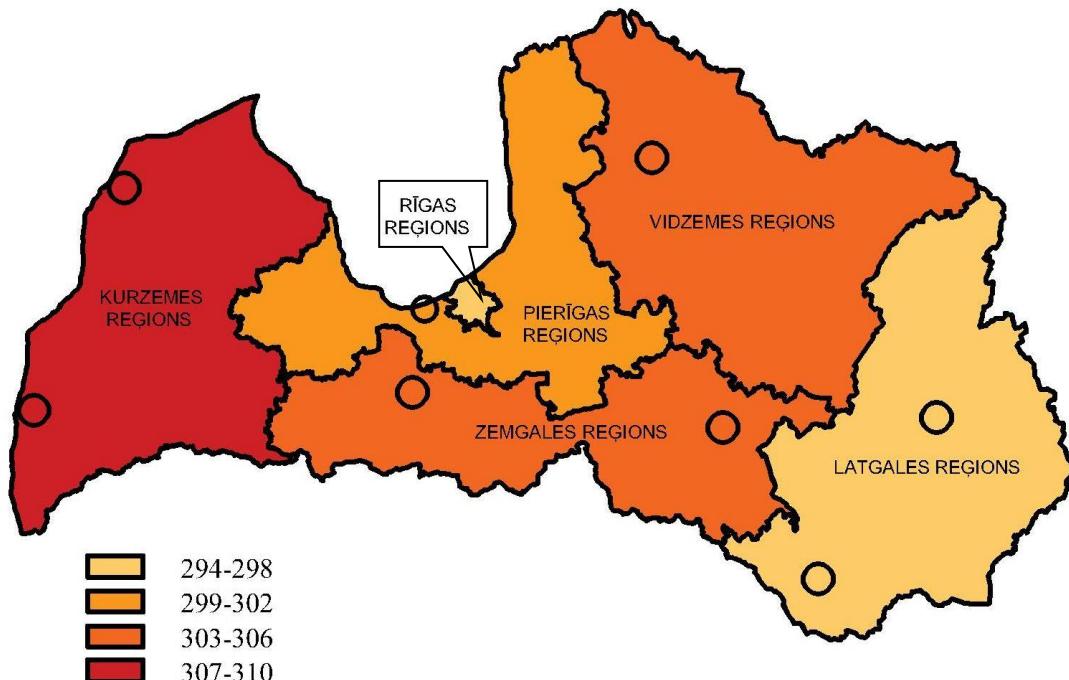
Mirstība no **sirds un asinsvadu sistēmas slimībām** (SAS) Latgales reģionā ir augstākā valstī, arī priekšlaicīga mirstība (līdz 64 gadu vecumam) no SAS ir augstākā no reģioniem, Latvijas vidējo rādītāju pārsniedzot par 43% (skat. tabulu). Vecuma standartizētā mirstība no SAS 2014. gadā Latgales reģionā bija 954 gad. uz 100 000 iedzīvotāju, kamēr vidēji Latvijā – 806 gad. uz 100 000 iedzīvotāju. Augstāka mirstība no SAS reģistrēta sievietēm – 2014.g. 1100, kamēr vīriešiem – 930 uz 100 000 iedz., tomēr vecuma grupā līdz līdz 64 g.v. vērojams citāds dzimumu sadalījums – sievietēm 108, vīriešiem 330 uz 100 000 iedz. Šāds dzimumu sadalījums vērojams visur Latvijā un saistīts ar neveselīgākiem dzīvesveida paradumiem vīriešiem (skat. sadaļu „Veselības paradumi”).

Vecuma standartizētā mirstība no sirds un asinsvadu sistēmas slimībām reģionos, uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.

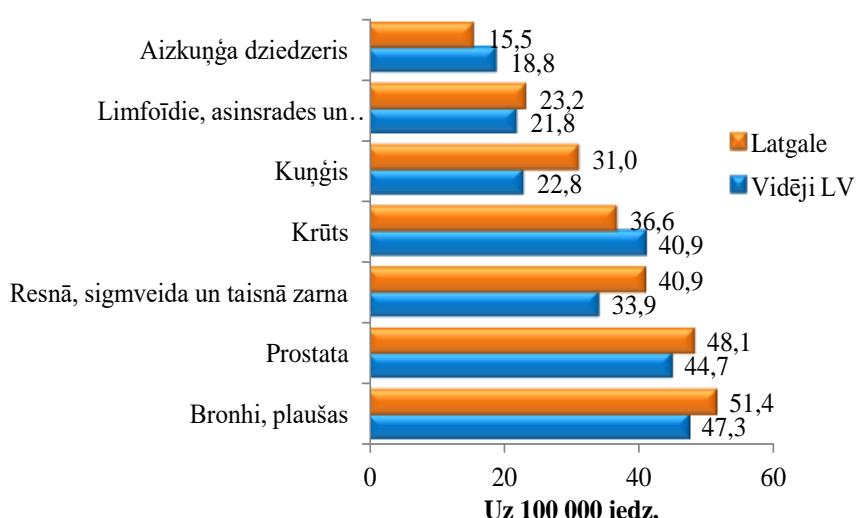
Mirstība no **laundabīgajiem audzējiem** reģionos atšķiras 15% robežās. Latgales reģionā mirstība no laundabīgajiem audzējiem ir līdzīga kā vidēji valstī: 2014.g. 316 uz 100 000 iedz., nedaudz pārsniedzot Latvijas vidējo rādītāju (LV 300), tomēr, standartizējot pēc vecuma, šis rādītājs Latgalē ir zemākais Latvijā – 296 gad. uz 100 000 iedzīvotājiem (skat. attēlu).

Vecuma standartizētā mirstība no laundabīgajiem audzējiem reģionos, uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.

Latgales reģionā biežākais nāves cēlonis laundabīgo audzēju grupā ir bronhu un plaušu audzējs (skat. attēlu). Augsti mirstības rādītāji Latgales reģionā ir arī no prostatas audzēja vīriešiem, resnās, sigmveida un taisnās zarnas audzēja, krūts audzēja sievietēm. Salīdzinot ar situāciju citos reģionos, Latgales reģionā ir augsta mirstība no kuņķa laundabīgā audzēja (skat. attēlu).

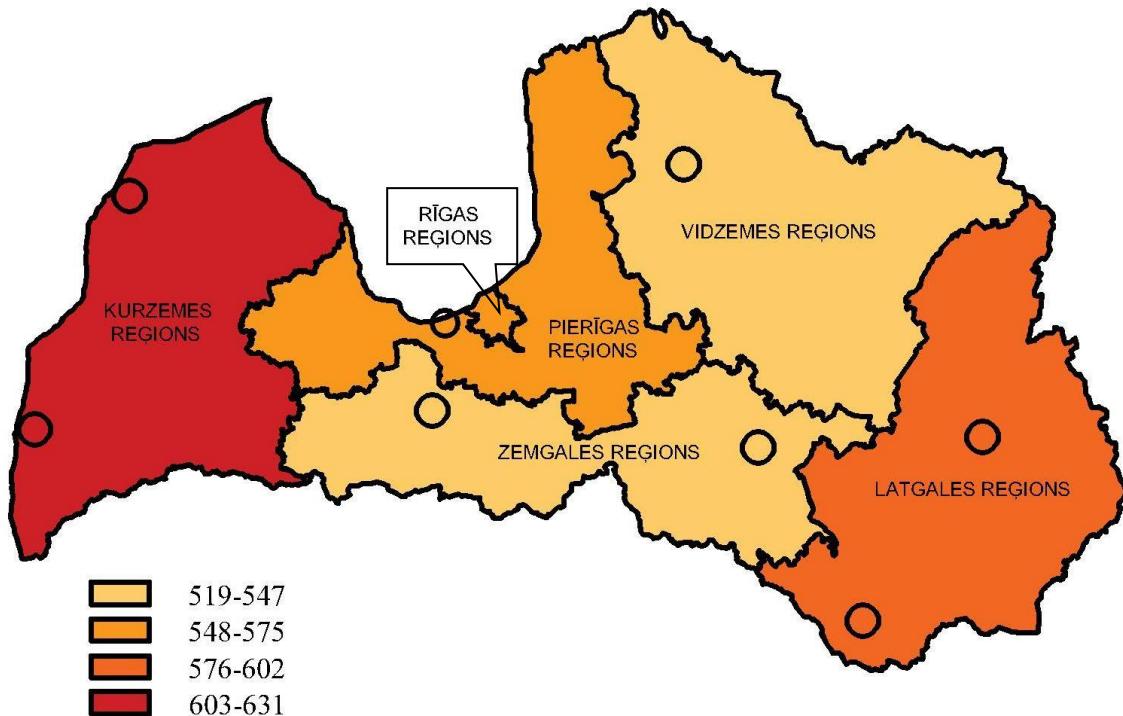
Mirstība no izplatītākajām laundabīgo audzēju lokalizācijām 2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

2010.g.-2014.g. Latgales reģionā reģistrēta augstākā priekšlaicīgā mirstība (līdz 64.g.v.) no kuņķa laundabīgā audzēja nekā vidēji Latvijā, 2014.g. mirstība no šī audzēja pārsniedza vidējo mirstību valstī par 72%.

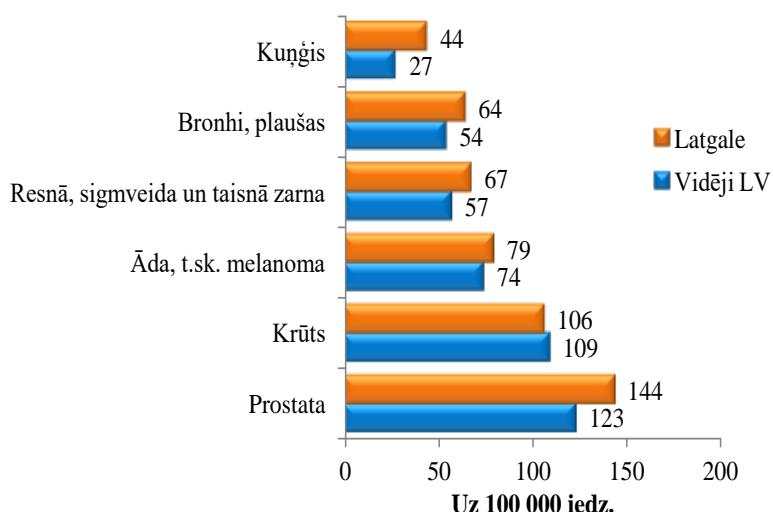
Saslimstība ar **ļaundabīgajiem audzējiem** reģionos atšķiras 25% robežās. Standartizējot saslimstības rādītājus pēc vecuma, redzams, ka 2014.g. augstākā saslimstība reģistrēta Kurzemes reģionā, zemākā – Zemgales un Vidzemes reģionos (skat. attēlu).

Vecuma standartizētā saslimstība ar ļaundabīgajiem audzējiem reģionos, uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.

Biežāk reģistrētās (saslimstība) audzēju lokalizācijas Latgales reģionā ir prostatas audzējs vīriešiem, krūts audzējs sievietēm, ādas audzēji, t.sk. melanoma, resnās, sigmveida un taisnās zarnas ļaundabīgie audzēji, bronhu un plaušu audzēji, kuņģa ļaundabīgie audzēji (skat. attēlu). Latgales reģionā reģistrēta visaugstākā saslimstība ar kuņģa audzēju Latvijā.

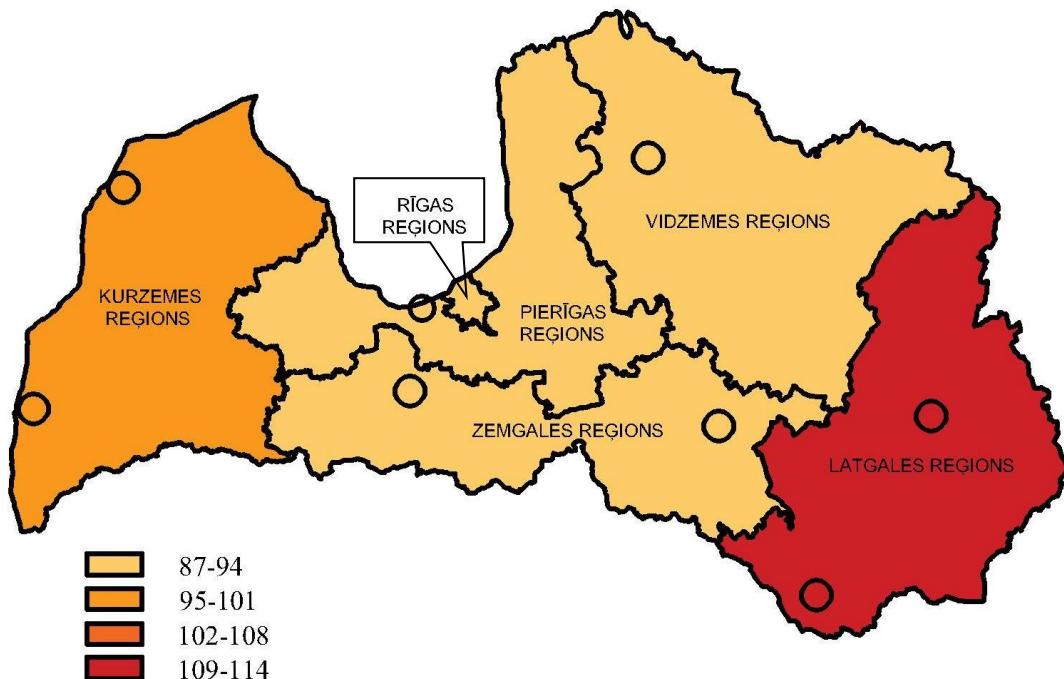
Saslimstība ar izplatītākajām ļaundabīgo audzēju lokalizācijām 2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no **ārējiem nāves cēloņiem** (piemēram, pašnāvības, transporta nelaimes gadījumi, vardarbība, dūmu un uguns iedarbe, kritieni, noslīkšana, saindēšanās) 2014.g. pieaugusi visā Latvijā, tajā skaitā – arī Latgales reģionā. 2014. gadā standartizētā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem Latgales reģionā bija augstākā Latvijā – 114 gad. uz 100 000 iedzīvotāju (vid. LV 93) (skat. attēlu). Ārējiem nāves cēloņiem ir izteiktas

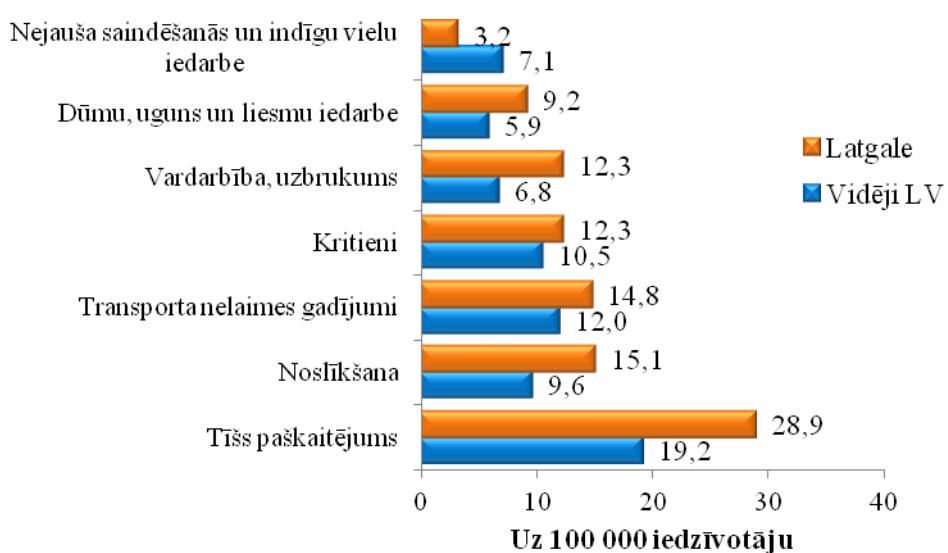
dzimuma un vecumatšķirības - ~80% gadījumos mirušie ir vīrieši. ~70% no ārējiem cēloņiem mirušo ir vecumā līdz 64 gadiem. Tomēr daži ārējie nāves cēloņi raksturīgāki senioriem (65+ g.v.) – kritieni, dūmu un uguns iedarbes sekas.

Vecuma standartizētā mirstība no ārējiem nāves cēloņiem reģionos, uz 100 000 iedzīvotāju, 2014. gads.

Gan reģionos, gan valstī kopumā ārējo nāves cēloņu grupā visvairāk mirušo ir **pašnāvību** dēļ. 2014.g. Latgales reģionā mirstība no pašnāvībām bija par 50% augstāka nekā vidēji Latvijā; 85% no mirušajiem bija vecumā līdz 64 gadiem; deviņos gadījumos no desmit pašnāvības veikuši vīrieši. Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma dati rāda, ka 2,5% Latgales reģiona iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 64 gadiem pēdējā gada laikā ir domājuši par iespēju izdarīt pašnāvību (LV 3,1%).

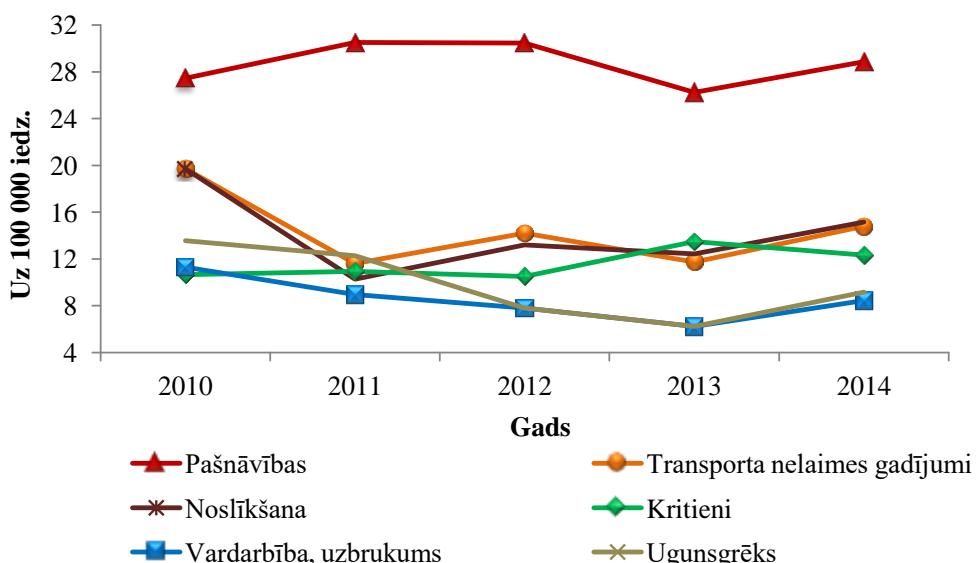
Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem 2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Nozīmīgi ārējie nāves cēloni Latgales reģionā ir transporta nelaimes gadījumi, noslīkšana un vardarbība. **Transporta nelaimes gadījumi** ir otrs būtiskākais ārējais nāves cēlonis Latvijā. Latgales reģionā tas saglabājas augstāks nekā vidēji Latvijā, 2014.g. pārsniedzot vidējo rādītāju par 23%. Latgales reģionā ir augsts mirušo velosipēdistu īpatsvars, 17% (2,5 gad. uz 100 000 iedz.) no visiem ceļu satiksmes negadījumos mirušajiem, kamēr vidēji Latvijā 10% (1,2 gad. uz 100 000 iedz.). Lielākā daļa (81%) transporta negadījumos mirušo bija vecumā līdz 64 gadiem.

Latgales reģionā ir augsts **noslīkušo** skaits, pēdējos divos gados pārsniedzot mirušo skaitu no transporta nelaimes gadījumiem un 2014.gadā pārsniedzot valsts vidējo rādītāju par 57%. 2013. un 2014.g. pieaudzis **kritieni** rezultātā izraisītu nāves gadījumu skaits, pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 17-27%; 2014.g. 54% no mirušajiem bija virs 64 gadu vecuma.

Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem Latgales reģionā, uz 100 000 iedzīvotāju

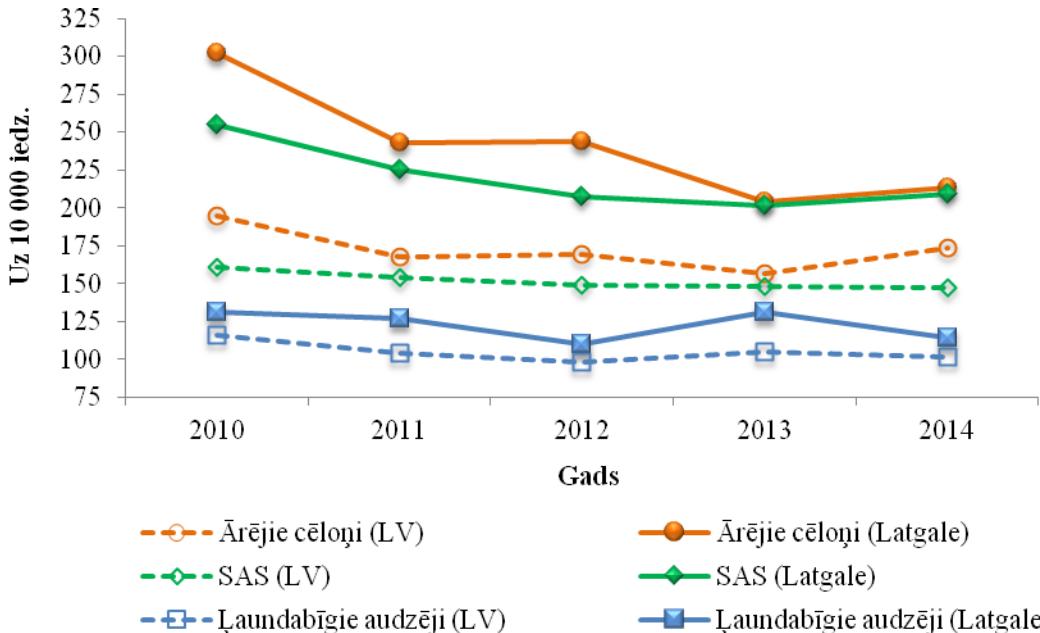
2014.g. Latgales reģionā pieaugusi mirstība ugunsgrēkos un no vardarbības, salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu - par 47% un 36% (skat. attēlu), pārsniedzot vidējo rādītāju valstī.

Galvenos priekšlaicīgas nāves (līdz 64 g.v.) cēloņus raksturo **potenciāli zaudētie mūža gadi (PZMG)***

Latgalē kopējais **PZMG rādītājs** ir par 25% augstāks nekā vidēji Latvijā. Kopējais potenciāli zaudēto mūža gadu rādītājs Latvijā mazinās, tomēr dinamikā tendencies reģionālā griezumā ir atšķirīgas. Latgales reģionā, tāpat kā citviet Latvijā, visvairāk potenciāli zaudēto mūža gadu tiek zaudēts ārējo cēloņu dēļ, otrs nozīmīgākais cēlonis, kā dēļ tiek zaudēts daudz potenciālo mūža gadu, ir sirds un asinsvadu sistēmas slimības; 2014.g. vērojams pieaugums gan ārējo cēloņu, gan SAS grupā. Trešais būtiskākais cēlonis, kā dēļ tiek zaudēti potenciālie mūža gadi, ir ļaundabīgie audzēji (skat. tabulu un attēlu).

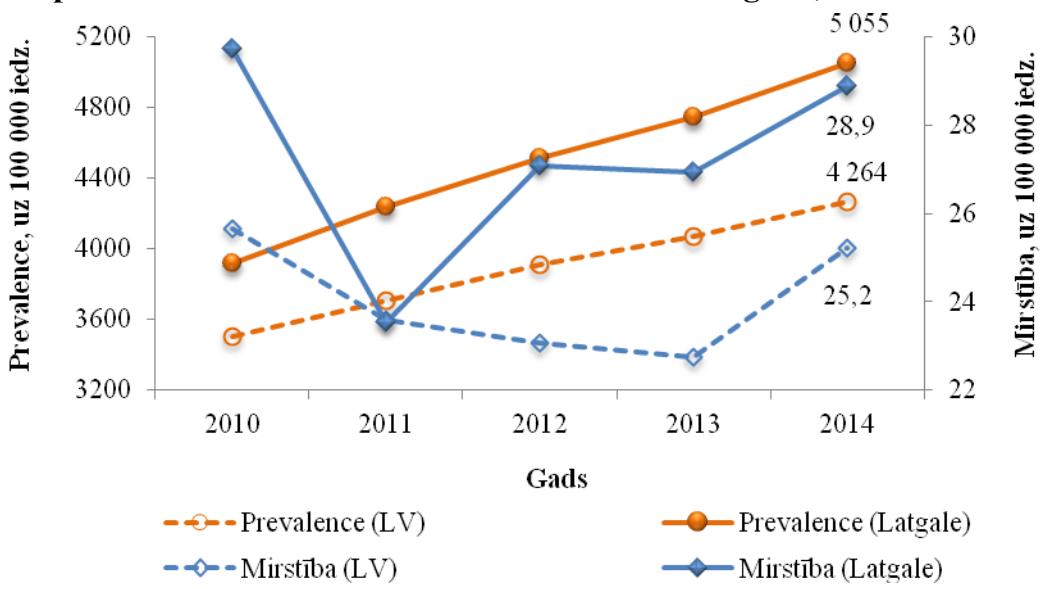
*Potenciāli zaudētie muža gadi (PZMG) ir rādītājs, kas raksturo zaudēto gadu skaitu, kurus cilvēks būtu nodzīvojis līdz noteiktam vecumam, ja nebūtu nomiris negadījumā vai kādas slimības dēļ.

Potenciāli zaudētie mūža gadi galveno cēloņu dēļ 2010.-2014. gadā, uz 10 000 iedzīvotāju

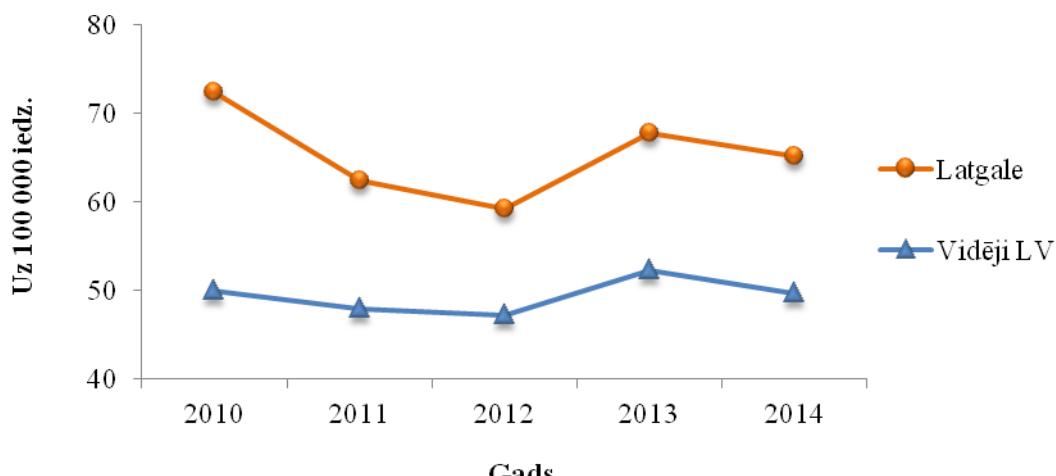
Ik gadu pieaug **cukura diabēta** slimnieku kopējais skaits, 2014.g. sasniedzot 84 tūkstošus slimnieku visā Latvijā, t.sk. 14 tūkstošus Latgales reģionā. Saslimstība ar cukura diabētu Latgales reģionā ir augstāka nekā vidēji valstī, 2014.g. incidence pārsniedza vidējo rādītāju par 31%, prevalence – par 19%. Mirstība no cukura diabēta 2014.g. palielinājusies gan vidēji visā Latvijā, gan Latgales reģionā. Mirstība no cukura diabēta sastāda 1-2% no visiem nāves cēloņiem, tomēr tā ir slimība, ko ir iespējams savlaicīgi diagnosticēt, veiksmīgi ārstēt, mazinot komplikāciju risku un saglabājot dzīves kvalitāti, un no tās nebūtu jāmirst.

Diabēta prevalence un mirstība no diabēta 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Mirstība no **gremošanas sistēmas slimībām** Latvijā sastāda līdz 4% no visiem nāves cēloņiem, līdzīgi arī Latgales reģionā; dinamikā noteiktas tendences nenovēro. Rēķinot uz 100 000 iedzīvotāju, mirstība no gremošanas sistēmas slimībām Latgales reģionā ir par 31% augstāka nekā vidēji valstī (skat. attēlu). Nozīmīgākie nāves cēloņi gremošanas sistēmas slimību grupā ir aknu fibroze un ciroze un alkohola izraisītas aknu slimības.

Mirstība no gremošanas sistēmas slimībām 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Latvijā pirmreizēji reģistrētās saslimstības **ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem** rādītājs dinamikā ir svārstīgs, arī reģionos nav vērojama noteikta dinamika. 2014.g. Latgales reģionā tas bija par 29% augstāks nekā vidēji valstī, sasniedzot 378 gad. uz 100 000 iedz. Kopš 2010.g. šis ir zemākais pirmreizēji reģistrēto gadījumu skaits, tomēr tas ir augstākais Latvijā. Uzskaitē esošo pacientu ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem relatīvais skaits laika periodā no 2010.g. līdz 2014. g. pieaug (skat. tabulu).

Gan no jauna reģistrēto **narkoloģisko pacientu** (bez alkohola izraisītām slimībām) skaits, gan gada laikā ārstēto narkoloģisko pacientu relatīvais skaits Latgales reģionā ir zemāks nekā vidēji Latvijā (skat. tabulu). 2014.g. bija raksturīgs ar jaunu apreibinošo vielu, t.s. „spice” izplatību. 4,4% aptaujāto Latgales reģiona iedzīvotāju atzinuši, ka ir lietojuši apreibinošos smēķējamos maisījumus „spice”, un šis rādītājs ir zemāks nekā vidēji Latvijā – kopumā Latvijā „spice” lietojuši 6% aptaujāto iedzīvotāju, pārsvarā Rīgas reģionā.

Latvijā saslimstība ar **HIV** un **AIDS** dinamikā pieaug. Latgales reģionā saslimstība ir zema, dinamikā noteiktas tendences nenovēro; mirstība no AIDS Latgales reģionā ir zema, zem 5 gadījumiem gadā.

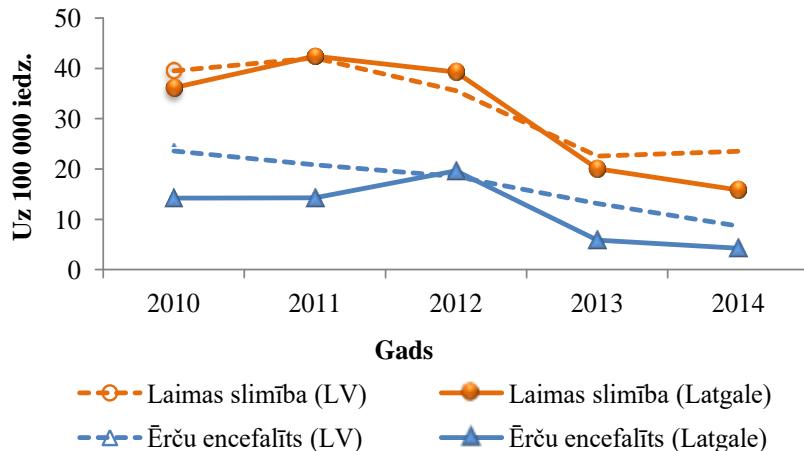
Saslimstība ar seksuāli transmisīvajām slimībām Latgales reģionā ir divas reizes zemāka nekā vidēji Latvijā (skat. tabulu), tomēr 2014.g. reģistrēts pieaugums, galvenokārt uz urogenitālās hlamidiozes rēķina. Saslimstība ar sifilisu Latgales reģionā ir gandrīz trīs reizes zemāka nekā vidēji Latvijā, saslimstība ar gonokoku infekciju dinamikā ir svārstīga, 2014.g. ir samazinājusies.

Saslimstība ar **hronisku C hepatītu** (jaunatklāti gadījumi) palielinājusies visā Latvijā, tajā skaitā Latgales reģionā, 2014.g. saslimstībai pārsniedzot vidējo rādītāju valstī par 7%, bet iepriekšējā gada rādītāju – par 71% (skat. tabulu).

Saslimstība ar **tuberkulozi** samazinās visā Latvijā, t.sk. Latgales reģionā. 2014.g. Latgales reģionā saslimstība ar tuberkulozi bija līdzīga kā vidēji valstī.

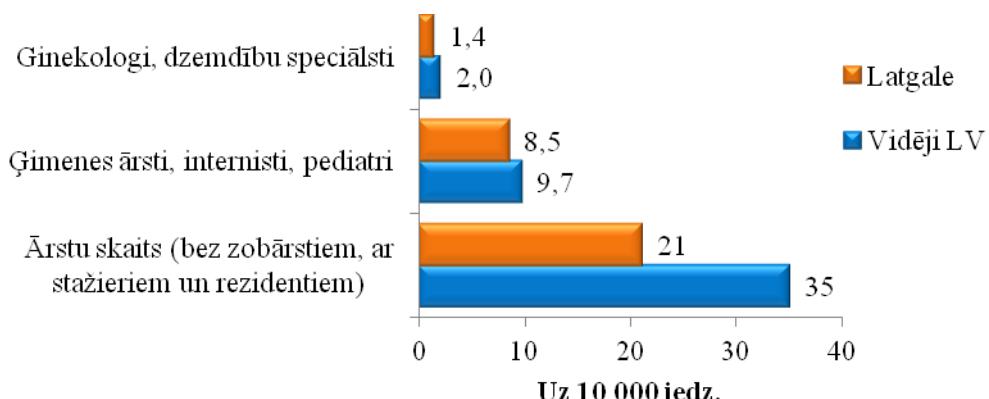
2013. un 2014.g. **saslimstība ar Laimas slimību un ērču encefalītu** (skat. attēlu) Latgales reģionā ir samazinājusies zem vidējā rādītāja valstī. Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma dati rāda, ka tikai 20% Latgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 24%) vecumā no 15 līdz 64 gadiem regulāri vakcinējas pret ērču encefalītu, un šis ir zemākais rādītājs valstī.

Saslimstība ar Laimas slimību un ērču encefalītu 2010.-2014. gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Ārstu relatīvais **skaits** (uz 10 000 iedzīvotāju) Latgales reģionā ir par 39% mazāks nekā vidēji Latvijā. Arī ģimenes ārstu, pediatru un internistu skaits uz 10 000 iedzīvotāju Latgales reģionā ir nedaudz zemāks (skat. attēlu). Šāda tendence vērojama visā Latvijā ārpus Rīgas.

Ārstu relatīvais skaits 2010.-2014. gadā, uz 10 000 iedzīvotāju

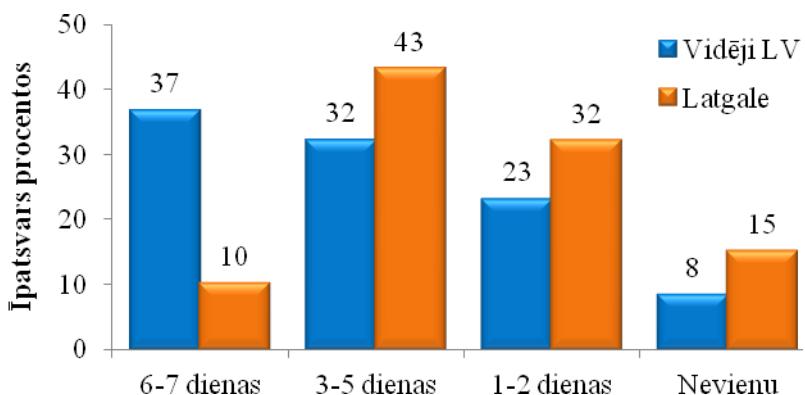

Ambulatoro apmeklējumu skaits uz 1 iedzīvotāju (viens no veselības aprūpes pieejamības rādītājiem) 2013.g. un 2014.g. samazinājies visā Latvijā, t.sk. samazinājies arī mājas vizīšu skaits. Ambulatoro apmeklējumu skaits 2014.g. Latgales reģionā palicis 2013.g. līmenī – 5,4 vizītes uz 1 iedzīvotāju (vid. LV 5,9), samazinājies mājas vizīšu skaits – 2014.g. Latgales reģionā bija 0,13 vizītes uz 1 iedzīvotāju (vid. LV 0,15), gadu iepriekš 0,16 vizītes, 2012.g. – 0,22 vizītes uz 1 iedzīvotāju. 15-64. g.v. iedzīvotāju aptauja rāda, ka tikai 68% Latgales reģiona iedzīvotāju (vidēji LV 73%) vecumā no 15 līdz 64 gadiem pēdējā gada laikā ir **apmeklējuši ģimenes ārstu**. Pēdējo trīs gadu laikā kaut reizi pie sava ģimenes ārsta uz **bezmaksas profilaktisko apskati** bijuši 29% Latgales reģiona aptaujāto iedzīvotāju (vidēji LV 23%), un šis ir labākais rādītājs Latvijā. 60% Latgales reģiona iedzīvotāju ir pilnībā **apmierināti ar savu ģimenes ārstu**, 29% - daļēji apmierināti, kamēr vidēji Latvijā 62% un 29%. Latgales reģionā ir salīdzinoši augsts zobārstu apmeklējumu īpatsvars – pēdējā gada laikā **zobārstu apmeklējuši** 54% iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 64 gadiem (vid. LV 52%).

Veselību ietekmējošie paradumi

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma 2014.g. dati liecina par Latvijas iedzīvotāju (15-64 gadi) veselību ietekmējošo paradumu diferenciāciju reģionālā un sociāli demogrāfiskā griezumā. Latgales reģionā ir ļoti negatīvi vērtējami svaigu dārzeņu lietošanas paradumi – tikai 10% aptaujāto (vidēji LV 37%) iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 64 gadiem Latgales reģionā katru dienu lieto uzturā svaigus **dārzeņus**, sievietes nedaudz biežāk nekā vīrieši (11%; 9%). 15% aptaujāto pēdējās nedēļas laikā svaigus dārzeņus uzturā vispār nav lietojuši (skat. attēlu). Vārītu vai sautētu dārzeņu īpatsvars uzturā Latgales reģionā ir nedaudz lielāks nekā vidēji Latvijā – ikdienā (3-7 dienas nedēļā) vārītus vai sautētus dārzeņus lieto 25% aptaujāto Latgales reģiona iedzīvotāju (vidēji LV 24%).

**Svaigu dārzeņu lietošanas biežums uzturā,
īpatsvars procentos no aptaujātajiem, 2014.g.**

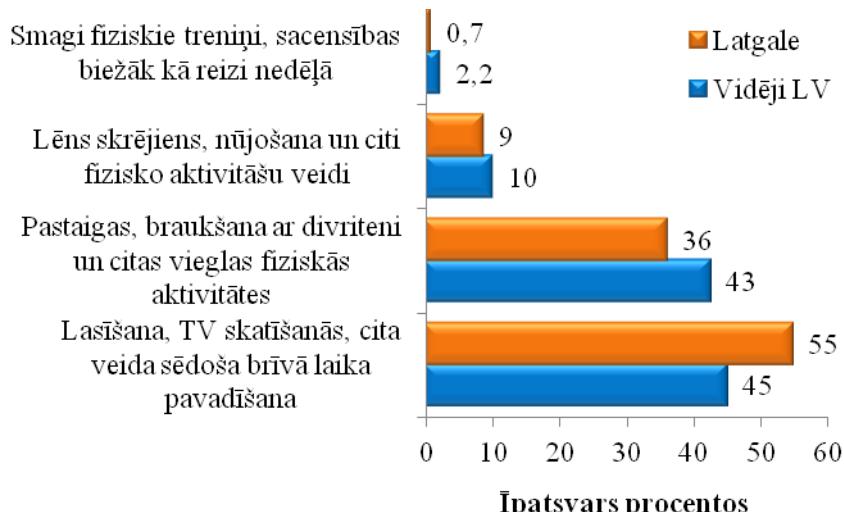
Augļus un ogas pēdējās nedēļas laikā uzturā lietojuši 81% aptaujāto Latgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 84%). Katru dienu augļus un ogas uzturā lieto tikai 9% aptaujāto Latgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 20%).

Gatavam ēdienam **sāli** mēdz pievienot 68% aptaujāto Latgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 61%), vīrieši biežāk nekā sievietes (73%; 63%), t.sk. sāli gatavam ēdienam vienmēr pievieno 2,3% aptaujāto (vid. LV 5%).

63% Latgales reģiona iedzīvotāju ir **liekais svars vai aptaukošanās** (vid. LV 55%), vīriešiem biežāk nekā sievietēm (68%; 58%).

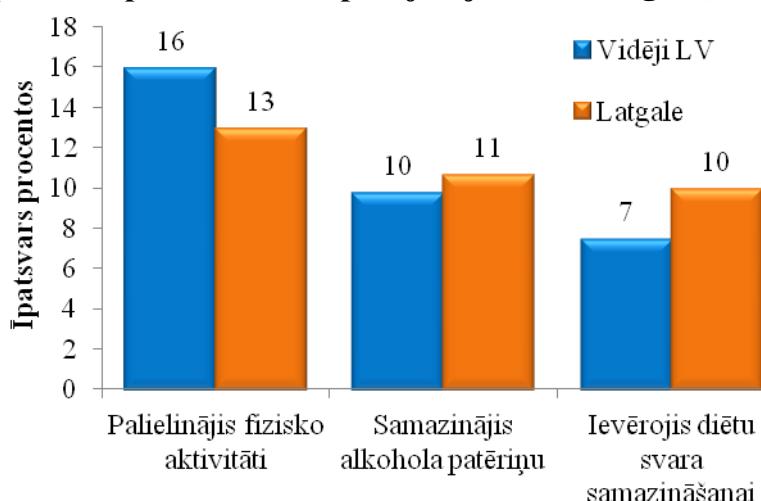
Pietiekama fiziskā aktivitāte (vismaz 30 minūšu ilgi fiziskie vingrojumi līdz vieglam elpas trūkumam vai svīšanai 4 un vairāk reizes nedēļā) ir 8% aptaujāto Latgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 10%) 15-64 gadu vecumā. 55% Latgales reģiona iedzīvotāju kā sev raksturīgu brīvā laika nodarbi atzīst mazkustīgu dzīvesveidu – lasīšanu, TV skatīšanos u.c. (vid. LV 45%; Vidzemes reģionā, kur šis rādītājs ir zemākais – 34%). Latgales reģionā ir zemākais to iedzīvotāju īpatsvars (15-64.g.v.), kuri ar smagiem fiziskiem treniņiem, sacensībām nodarbojas kaut reizi nedēļā – tikai 0,7%, kamēr vidēji Latvijā – 2,2%, Rīgas reģionā – 3,4%.

Brīvā laika pavadīšanas veidi, īpatsvars procentos no aptaujātajiem, 2014.g.

Pēdējā gada laikā **veselības apsvērumu dēļ uztura un citus paradumus ir mainījuši** 49% aptaujāto Latgales reģiona iedzīvotāju (vid. LV 44%) vecumā no 15-64 gadiem, sievietes biežāk nekā vīrieši (64%; 35%). 13% aptaujāto Latgales reģionā ir palielinājuši fizisko aktivitāti, 11% samazinājuši alkohola patēriņu, 10% ievērojuši diētu (skat. attēlu).

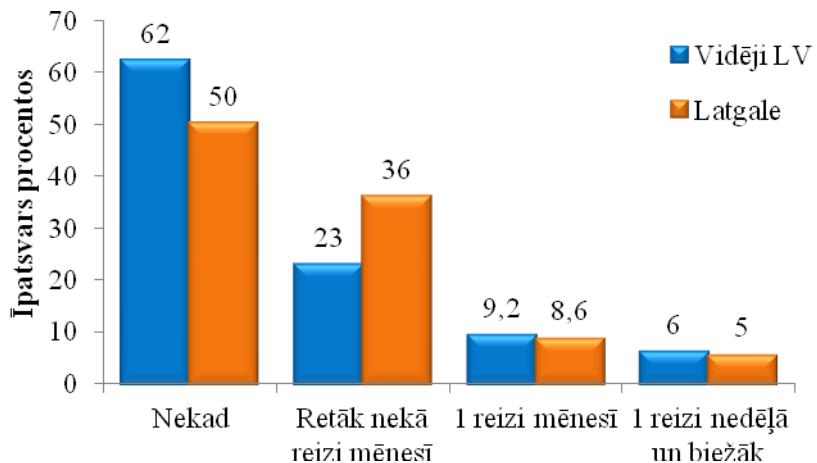
Paradumu maiņa pēdējā gada laikā, īpatsvars procentos no aptaujātajiem (15-64.g.v.), 2014.g.

Ik dienu smēķē 29% Latgales reģiona aptaujāto iedzīvotāju, kas ir zemākais reģistrētais smēķēšanas rādītājs starp reģioniem (vid. LV 36%); sievietes mazāk nekā vīrieši (14%; 45%). Vidēji Latvijā ik dienu smēķē 21% sieviešu un 52% vīriešu.

Par veselībai bīstamu alkohola patēriņu tiek uzskatītas **sešas alkohola devas vienā iedzeršanas reizē** (1 deva: 40 ml stipro alkoholisko dzērienu vai 100ml vīna, vai 1 pudele (500 ml) alus). Šādu daudzumu alkohola vismaz reizi mēnesī lieto 14% Latgales reģiona aptaujāto iedzīvotāju, sievietes daudz retāk nekā vīrieši (4%; 24%). (skat. attēlu).

**Aptaujāto īpatsvars (15-64.g.v.) procentos,
kuri vienā reizē izdzer sešas alkohola devas, 2014.g.**

Latgales reģionā daudzi veselību raksturojošie rādītāji ir sliktāki nekā citos reģionos. Būtiskākais Latgales reģiona izaicinājums nākotnē būtu pietuvoties vidējiem Latvijas rādītājiem, uzlabojot situāciju tādās jomās kā demogrāfija, perinatālā un zīdaiņu veselība, uztura paradumi, samazinot sāls patēriņu, paaugstinot dārzeņu, augļu un ogu patēriņu, fiziskā aktivitāte, kā arī mazinot mirstību no SAS un ārējiem nāves cēloņiem, it sevišķi darbspējīgo iedzīvotāju vidū.

Saīsinājumi:

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

LV – Latvija

PREDA – Ar noteiktām slimībām slimohošu pacientu reģistrs

STI – Seksuāli transmisīvās infekcijas

SAS – Sirds un asinsvadu sistēmas slimības

SSK-10 – Starptautiskā statistiskā slimību un veselības problēmu klasifikācija, 10. redakcija

SPKC – Slimību profilakses un kontroles centrs

VISUMS – Valsts infekcijas slimību uzraudzības un monitoringa sistēma